

Jona

Innehåll

Jona

- 1 Historisk?
- 2 Straffet för olydnad
- 3 Full bekännelse. Vändpunkt
- 4 Jonas tecken
- 5 Svarslös

Studiefrågor

Jona

1 Historisk?

{biblink}Jona bok skiljer sig från de övriga profetböckerna däri att den inte utgör en samling profetior utan en berättelse om en underbar händelse i profetens liv. Man har gjort gällande, att den litterärt sett hör till en typ av skrifter som kan betecknas som lärodikter på prosa, avsedda att föra fram en viktig sanning, ungefär som Jesu berättelse om den barmhärtige samariten svarar på frågan om vår nästa utan att Jesus tar ställning till frågan om händelsen verkligen inträffat eller ej. Till stöd för den argumenteringen har framhållits bl a språkets karaktär, vilken ger anledning till rätt sen datering, samt den omständigheten att Ninive skall ha varit förstört långt innan Jona skall ha levat. Å andra sidan har hävdats, att Jesus, när han åberopar sig på »Jona tecken» (Matt 12:39-41) förefaller räkna med att berättelsen återger en verkligen inträffad händelse. Återigen har man genmält, a tecknet med Jonas underbara räddning, förebilden till Jesu uppståndelse, talar lika starkt om boken är diktad, och att de ninevitiska män varom Jesus talar kan tänkas stå som representanter för alla de hedningar, som varit lyhörda för den röst från G som nått dem.

Här får det räcka med dessa antydningar om den debatt som sålunda föres om historiciteten. Den som finner sig böra tränga in i problemet hänvisas till facklitteraturen. Men en sak måste sägas: Som giltigt skäl för att förklara boken vara en dikt gäller inte för den kristtrogne den uppfattningen, att det under som berättas skulle vara för stort för att ha kunnat inträffa. a. Ty för Gud är ingenting omöjligt.

Jona hör till de bibliska personer som det skrattas åt. Att han blev uppslukad av ett havsvidunder och utspydd igen, är för flertalet människor lika löjväckande som att Bileams åsna talade. För en kristtrogne gäller hånskratt inte som argument.

2 Straffet för olydnad

I Jona 1:1 kallas profeten Jona Amittais son. Eftersom både egennamn och fadersnamn stämmer, torde han vara identisk med den Jona som omnämnes i 2 Kon 14:25. Han skall alltså ha levat på konung Jerobeam II:s tid. Denne regerade i Israel (Nordriket) vid mitten av 700-talet f K. Jona var alltså en äldre samtida till profeten Jesaja i Juda (Sydriket). Han var från Gat-Hahefer i Sebulons stamområde, 7 km nordnordost om Jesu hemstad Nasaret. När rådsherrarna i Jerusalem påstod att ingen profet hade framgått från Galileen, Joh 7:52, så glömde de Jona, just den profet som geografiskt sett var från samma trakt som Jesus och som såsom förebild till vår Frälsare har åberopats av denne. F ö glömde de i stridens hetta även att Elia, den störste bland profeter, var från Tisbe i Naftali stamområde i Galileen.

Till Jona kom Guds kallelse att predika. Och inte bara detta: han skulle gå till Ninive, jättestaden, känd för det gudlösa liv som många levde där, och predika bättring. Inget under att Jona blev rädd. Man kunde nästan räkna ut, att den som kom som utlänning till denna stolta stad och där började tala om för människorna hur de skulle leva, han skulle inte bli långlivad, och hans dödsätt skulle inte bli barmhärtigt. Jona ville slippa. Därom är han inte ensam. Vi minns hur Mose försökte slippa undan Guds uppdrag, und-skyllde sig med att han inte var någon talare och gick så långt att han bad Gud att sända sitt budskap med vem som helst, bara inte med honom. 2 Mos 4:10-13. Och vi minns Jeremia, som var alldeles för ung enligt egen mening, Jer 1:4-10. Jag minns för egen del, hur jag stretade emot, när Guds kallelse kom till mig att bli präst: jag hade helt andra planer, som jag inte ville lämna. Kanske kommer de här raderna under ögonen på någon som har fått en särskild kallelse från Gud, en kallelse att bli präst, diakon, diakonissa, söndagsskollärare, missionär, kyrklig ungdomsledare eller vem vet vad. Då ger jag rådet: Försök inte att spjärna emot (Apg 26:14). Ty den som inte vill lyda Guds kallelse, han måste ta konsekvenserna och kasta loss från Gud själv. Jona fick erfara detta, när hans nästa steg blev att fly bort undan Herrens ansikte — uttrycket upprepas två gånger i Jona 1:3. Det är samma uttryck som används om Kain i 1 Mos 4:16. Så långt går det med den som vägrar

lyda kallelsen, att han hamnar på Kains väg. Det finns många kämpande gudlösa, som har haft en kristen period i sitt liv eller kommer från ett kristet hem. Om flera av dem har man anledning förmoda, att vändpunkten till hatisk inställning mot Kristus var en vägran att lyda en kallelse. Enligt de livslagar som Gud har stiftat, är straffet för olydnad att man går allt längre i olydnad, se t ex Dom 2:2-3, Psalt 69:28 och 81:13, Rom 1:26, Upp 22:11.

Att fly bort undan Herrens ansikte, det kan ske på olika sätt. Jona begav sig till Jafo, det nuvarande Jaffa, varifrån Jaffa-apelsinerna nu utskleppas, och skaffade sig plats ombord på ett skepp, destinerat till Tarsis, den feniciska kolonien vid nedre loppet av den spanska floden Guadalquivir, ett guldland och framtidsland på den tiden, liksom tarsisskeppen var de största skepp som fanns och en symbol för människans självhärliga stolthet, Jes 2:12-16. Titaner kallades i den forngrekiska mytologien de störtade gudar som levde i hat och trots mot allfadern Zeus, och människans trots mot Gud kallas därför ofta titaniskt. Det var något av en bekännelse till detta gudatrots, när världens största fartyg år 1912 gavs namnet Titanic. Denna jätteångare var garanterat osänkbar. På sin första resa sjönk den och fick med sig 1513 människor i djupet.

Man kan föreställa sig, att sjömännen på Tarsis-skeppet var stolta över sin båt och skrattade överlägset åt den som snuddade vid blotta tanken att det skulle kunna gå under. Jona gick ombord för att fara till det stora landet i väster, där man skar guld med täljknivar. I stället för att bli en stackars predikant skulle han bli en sjundrande herrekarl. Så har mången tänkt, som i vårt eller det föregående århundradet har gått ombord i en jättebåt destinerad till vad som för oss är det stora landet i väster. En sådan flykt kan för en och annan ha varit ett uttryck för önskan att komma bort undan Herrens ansikte. Men man behöver inte alls fara så långt, inte heller flytta från Sverige för gott. Det kan räcka med att flytta på sig så pass att man är anonym under semestern. Eller att här hemma låta sig absorberas av arbete, statusjäkt, nöjen, njutningar eller annat. Allt detta kan innebära att fara »långt bort till ett främmande land», Luk 15:13.

Det är annars i Bibeln vanligt, att Guds människor, så snart de fått en befallning, står upp och gör som Gud har befallt. När Abraham hade fått Guds kallelse, gick han åstad såsom Herren hade tillsagt honom, 1 Mos 12:4. Och när Elia fick befallning att träda fram inför Ahab, något som kunde kosta honom livet, så gick han åstad för att göra som han hade blivit tillsagd, 1 Kon 18:1-2. Hos Jona märker vi samma beslutsamhet, men i motsatt riktning.

En sak var utesluten: att stanna i ro där han var. Han hade ingen ro, han hade liksom en gång Kain blivit flyktig och ostadig på jorden. Vem skulle kunna stanna hemma, om han där har begått ett brott? Men för Jonas samvete var det mer än ett brott i ordets vanliga bemärkelse att säga nej till Guds befallning. Han var en Guds människa, stod Gud nära som hans profet. Därför ställdes på honom så mycket större krav. Gud har sagt: På dem som stå mig nära vill jag bevisa mig helig, 3 Mos 10:3. Oron tilläts honom inte att stanna där han var, han måste ut, måste bort.

Visserligen stod det klart för Jona, att man inte i bokstavig mening kan fly bort undan Herrens åsyn. Guds allestädesnärvaro stod klar för Israel i motsats till hedningarna. Gud var inte för sitt folk lokaliserad till Kanaans land eller överhuvudtaget lokaliserad, Jona säger ju också senare, att hans Gud är den som har gjort både hav och land — hur skulle man kunna undfly en sådan Gud?

Men även om detta stod klart, var dock Guds uppenbarelse närvaro knuten till Israel, liksom den nu är knuten till Kristi församling på jorden. Den som har gjort Gud emot och inte vill omvända sig, för honom är varje gemenskap med Guds folk värre än helvetet. Hellre då långt bort i världen, ut bland de människor som inte vet av den Gud som för Jona var Israels Gud och för oss är Jesu Kristi Fader.

Så ställde han färden mot väster, stick i stäv mot vad Gud hade sagt. Jona hade i och för sig kunnat ställa sin kosa norrut eller söderut. Men i hans sinnesförfattning av absolut protest var det logiskt, att om Gud hade sagt till honom att fara österut, så gav han sig iväg i rakt motsatt riktning, mot väster. Att gå mot öster är att gå mot solens uppgång. De kristtrogna har för sed att vända sina ansikten mot öster i kyrkan och att begrava sina döda så att de, om de tänkas sätta sig upp i graven, få ansiktena vända mot den uppgående solen. Att vara kristen är ju att vänta på Honom som kommer som rättfärdighetens sol med läkedom under sina vingar, Mal 4:2. Men Jona styrde mot väster, mot solnedgång och död. Hans olydnad är berättad för att lära oss lydnad.

Ej vill jag vandra fjärran till mörker bort från dag.
Mitt ljus, det är av Herran, min sol uppsöker jag.
Inför hans anlet klara vill i hans hus jag bo,
där är mig gott att vara, där har mitt hjärta ro.
{/biblink}Sv Ps 80:4{/biblink}

Nu gick det inte så som Jona hade tänkt. Sjömannskrocket säger, att det blir storm om man har en präst ombord. Jag vågar inte påstå att det skrocket härstammar från Jonas tid, men det framgår av berättelsen, att stormen hade med honom och hans olydnad att göra. Det kan väl hända, att skeppet var garanterat osänkbart, men den här gången blev det märkbart genom knakande och brakande, att det snart skulle brytas sönder av sjöarna, om inte en ändring inträffade. De förut så kaxiga sjömännen kastade allt löst över bord för att lätta fartyget, och de bad, var till sin gud, säkert framför allt till havsgudarna. Bland alla ombordvarande, bestående av idel hedningar plus en enda som trodde på den sanne Guden, fanns det inte en, som inte bad — utom — just den ende som hörde till Guds folk: Jona. Medan alla de andra bad, låg han och sov. Den

ende som genom sin bön hade kunnat utverka verklig hjälp i nöden, han bad inte. Varför? Hans gudsförhållande var avbrutet genom olydnaden. Han kunde inte be. Psykologerna må undra över att han under sådana omständigheter kunde sova — liksom psykologiserande bibeltolkare har svårt att förlika sig med att Jesu lärjungar i Getsemane somnade av bedrövelse, som det heter. Möjligt är, att den som prövat på att leva utan Gud kan känna igen den absoluta apati, som kan finnas tillsammans med den djupaste ångest och som nog kan förlikas med en dov, osund sömn.

Här är det omöjligt att inte låta tanken gå till vad som berättas i Matt 8:23-27. När stormen håller på att bryta ner lärjungarnas lilla fiskebåt, då allt, både vind och vågor och människobarn, tjuter i ångest, då visar det sig att den ende, som skulle kunna hjälpa, ligger och sover. Detta är vår värsta nöd, när tidshavets brottsjöar slår samman över oss, detta att ropa förgäves, detta att Herren sover eller tycks sova. Om nu någon finner det hädiskt att här låta den olydige Jona tjäna som förebild till Jesus, som var lydiga Fadern i allt, så är det skäl till att påminna om att alla de personer i Gamla testamentet vilka står som förebilder till den kommande Messias är syndare och att de därför endast i viss, begränsad mening, ja ofta rentav med motsatsverkan, kan tjänstgöra som förebilder. Att Jesus sov i båten, betyder för oss, hans lärjungar, att det inte är någon fara, där han är med.

3 Full bekännelse. Vändpunkt

Skepparen, hedningen, får till sist gå och väcka Jona. Det ligger förebråelse i hans ord: Hur kan du sova? Och hedningen befäller gudsmannen att stiga upp och bedja. Det är inte enda gången i Gamla testamentet, som hedningar bestraffar människor som hör till Guds folk. Jämför t ex 1 Mos 12:18-19. Men trots bestraffningen beder inte Jona — åtminstone sägs i berättelsen ingenting som antyder det. Han förhåller sig helt passiv, ända tills den ödesdigra lottdragningen drabbar honom. Men då, när frågorna haglar över honom, får han mål i mun. Han är hebré, han hör till dem som dyrkar Herren, himmelen Gud, och han tillägger att denne Gud inte är bara havsgud: han har gjort både havet och torra land. Ja, han till och med berättar att han är stadd på flykt undan Herrens ansikte, det framgår av Jona 1:10. Hela bekännelsen väller fram ur honom — alltför länge har han pinats av att försöka dölja att han inte har frid med Gud. Han har hunnit komma så djupt ned i förödmjukelse, att hela sanningen får komma fram och han tar på sig hela skulden. Därmed har han kommit till vändpunkten: han är inte längre i full fart på väg bort från Gud, han har vänt om och är på hemväg. Även hedningarna hade och har i regel en dunkel aning om en högste Gud, som råder över hela världen, låt vara att de mestadels har övergivit hans dyrkan och håller sig till avgudarna. När sjömännen får höra att Jona dyrkar denne okände Gud, måste det på dem göra ett starkt intryck. De betogs av sin fruktan, heter det, och frågade honom, vad för brott han hade begått. Jona har då inte något brott i vanlig mening att berätta. Hans brott är inte straffbart enligt lag, men det är en synd som för honom är värre än något brott. Han har försökt att fly undan Herrens vilja och Herrens ansikte.

Märkligt nog frågar sjömännen honom till råds, gripna av aningen att denne ur tron fallne likväl vet mer än de om hur man skall blihka den högste Gud, som han själv har förtörnat. Och Jona ber att få bli kastad i havet och därmed dränkt. Människan är svag inför döden, han förmår kanske inte själv, men han ber att sjömännen skall kasta honom över bord. Kanske berodde det bara på en desperat önskan att komma ur sin nuvarande, olidliga situation, kosta vad det kosta ville: en förtvivlad människa kan vilja dö hellre än leva. Eller kanske fanns hos Jona en önskan att rädda de andra ombordvarande, under det att han förstod att han själv inte kunde räddas. I vilket fall som helst var det frågan om att låta en dö för alla, för att inte alla skulle förgås. Jämför Joh 11:50. Berättelsen för oss in på en linje, i vars förlängning vi ser Jesu död för oss på Golgata.

I hela Jona bok, som fäller en så hård dom över gudsmannen från Israel, framställs hedningarna som människor med känsliga samveten. Sjömännen ville inte göra processen kort med Jona. Tvärtom gjorde de allt för att slippa offra hans liv. De ansträngde sig hårt för att komma in mot land, antagligen genom att sätta ut åror och ro. Men allt var förgäves, stormen blev bara värre. Då ropar dessa vilda sällar, som förut hade bett var till sin Gud, i bön till Herren, den Gud som Jona dyrkade. De åberopar vad Herren har låtit ske genom lottkastningen och ber att icke oskyldigt blod måtte komma över dem, när de nu skall dränka Jona. Drunkningsdöd är inte blodsutgjutelse i bokstavlig mening, men berättaren följer här ett uttryckssätt, som omfattar dräpande av människoliv överhuvud. Abels blod ropade från jorden till Herren, 1 Mos 4:10, men för oss finns ett blod som från Golgata ropar, inte på hämnd, utan på försoning, Hebr 12:24. Också i sjömannens bön blir vi påmint om vår Frälsare.

Jona kastas i havet. Sjömännen anställer ett offer, men märk väl ett offer till Herren, Jonas och hans folk Israels Gud. Och de gjorde löften till Herren, såsom så ofta har skett i sjönöd. Man lovar i farans stund och säger: Herre, om du låter mig komma med livet ifrån detta, så skall jag skänka så och så mycket till missionen eller ge min hembygds kyrka en ljuskrona eller bättra mig och bli en annan människa. Votivskepp som hänger i våra kyrkor är ofta givna av sjömän som blivit räddade. Skeppet är då en troger modellkopia av det som var i sjönöd.

Att lova är en sak, att infria löftet en annan. Inte alla kommer ihåg vad de lovat. Men när så sker, då sker någonting välsignat. Jämfr Ps 116:14.

Jona har ingenting lovat. För hans del är räddning i alla fall utesluten — mänskligt sett. Men det oväntade inträffar, att han blir uppslukad av en stor fisk, och berättaren säger, att det var Herren, som hade fogat så att det skedde. Hebreiskan har föga differentierade benämningar på olika havsdjur, och man kan tänka på en val. Jag har hört teologer säga, att en val inte kan sluka en människa på grund av sitt trånga svalg, men detta är bara ett sätt att visa sin okunnighet: varje intresserat skolbarn vet, att det är de plankton-ätande bardvalarna, som har trånga svalg, under det att tandvalarna kan sluka mycket stora stycken. I själva verket har det på 1890-talet inträffat, att en besättningsman på ett valfångarfartyg blev slukad av en spermacetival.

Eftersom valen var harpunerad, kunde man förfölja den, och när den infångades och skars upp, fann man i dess magsäck liket av besättningsmannen, oskadat så när som på ett bett som den sårade valen i sitt raseri hade gett honom i ena benet. Att Jona blev slukad, är alltså ingenting otroligt, svårare är det då att tro att han levde i tre dygn i valfiskens buk. Men om vi läser i tidningarna, att en indisk yogi har hållit sig vid liv begravnen tre meter under jord i en hel vecka, så tror vi det. Sannolikt därför att vi har lättare att tro på under som människor genom en fantastisk träning lyckas utföra, än på under som Gud gör av nåd.

Det är svårt att föreställa sig hur en yogi har det i sin kista flera meter under jordytan, men antagligen är hans själ mycket koncentrerad och försatt i ett tillstånd utöver det vanliga. Ser man berättelsen om Jona som historisk, måste man tänka sig att han i valens buk har befunnit sig i ett tillstånd av vad som på våra sjukhus kallas coma: djup medvetslöshet. Personer har återvänt till det s k medvetandet med minnen av att de under den s k medvetslösheten upplevat underbara ting.

Jona bad till Gud, och det märkligaste med hans bön är att han redan tackar för bönesvar och räddning. Däri liknar han de många sångare i Psaltaren, som tackar Gud mitt i sina nödrop, därför att de under bönen har fått förvisning om att vara bönhörda. När själ försmäktade och han kände sig sväva ut i medvetslösheten, då tänkte han på Herren. Jag påminner mig en av de räddade vid katastrofen vid Armasjärvi i Norrland under den senaste krigstiden: han drogs upp som drucknad och blev genom konstgjord andning räddad till livet, och när han senare intervjuades om hur det kändes i det ögonblick då han, drucknande, förlorade medvetandet, svarade han: » Jag tänkte på Mamma och på Gud.»

Det är lätt att i Jonas bön se vad som är nöden i hans nöd: att han är borta från Gud och saknar friden. Men redan nu, i ett tillstånd närmare död än liv, får han visshet om att Gud redan hört hans bön och kommer att hjälpa. Han tänker på templet — så låter han förtvivlar, tror han sig ha sett det för sista gången, men när han får visshet om bönhörelse, vet han att han åter skall »få skåda upp mot ditt heliga tempel». Så mycket betyder gudstjänsten för honom. Är det så för mig och dig? Jesus har dock givit ett särskilt löfte att möta oss just där människor samlas i hans namn, Matt 18:20.

Så kastas Jona upp på land, antagligen på samma strand där han började sin flykt. Det händer ofta en människa, som har försökt fråna sig från Gud, att hon försätts tillbaka till utgångspunkten. Hon får börja om. Hon har blivit nollställd.

4 Jonas tecken

Men undret med Jona har en djupare betydelse. Det står här, enligt Jesu egna ord i Matt 12:40, som en profetia om att Jesus skulle dö och bli begravnen och på tredje dagen stå upp ifrån de döda. Samtidigt innebär Jonas tecken också en profetia om de kristrognas uppståndelse från synden till livet i Kristus, såsom Jesus antyder i Matt 12:41 och — ännu tydligare — Luk 11:29. Nineviterna visste inget om det under som hade inträffat med Jona. Eller, om de visste det genom hans egen berättelse, så saknade de bevis för att han talade sant. Men den profetiska kraften i hans förkunnelse grep dem och förde dem till bättring och tro. När Jesus på ytterligare ett ställe, Matt 16:4, talar om Jonas tecken utan att närmare förklara uttryckets innebörd, så kan det därför hända, att han syftar både på sin uppståndelse och på det nya livet hos de trogna, det liv som lever i Kristi uppståndelses kraft (Filipp 3:10). Som en profetia får vi alltså läsa inte bara berättelsen om hur Jona räddades ur valfiskens buk, utan också om den sannskyldiga »uppståndelse» som hans predikan åstadkom i den stora staden Ninive. Det finns skäl att i sammanhanget påminna om psalmversen

Ack, giv att, såsom du uppstod, jag ock uppstår med gladligt mod
ur synden först, till ditt behag, ur graven sist på domedag.
(Sv ps 104:6 i 1937 års psalmbok. Motsv 465 i 1986 års psalmbok.)

Men denna samsyn på uppståndelsen ur synden och uppståndelsen från de döda finns hos vår Frälsare själv, t ex i Joh 5:25.

Ninive var på sin tid världens största stad. Uppgifter hos Herodotus (400-talet f Kr) och Diodorus (samtida med Jesus) ger vid handen att den under sin storhetstid var drygt en dagsresa i diameter och drygt tre dagsresor i omkrets. Det stämmer rätt bra med vad som här sägs, eftersom Jona inte kan ha vandrat linjerätt på diametern och använde en stor del av dagen till att predika. Om de kronologiska svårigheterna har nämnts i inledningen.

Det står i Jona 3:3, att staden var »stor inför Gud». Vad som är ypperst i sitt slag, kallas i Bibeln »Herrens», jf Höga Visan 8:6 och Jer 23:19, där den äldre översättningen har »Herrans väder». I uttrycket kan möjligen ligga en antydning om att det i denna i stort sett ogudaktiga stad fanns något som Herren hade behag till — jämför vad som i Apg 18:10 sägs om Korint, som likaledes var en mycket ogudaktig stad. Den enda människa, som i Bibeln kallas »stor inför Herren», är Johannes döparen, Luk 1:15.

5 Svarslös

När nu folket i Ninive mot förmodan lyssnar till Jonas predikan och på allt sätt visar sin vilja att göra bättring, reagerar profeten på ett överraskande sätt. I stället för att tacka Gud för bättringens under, blir han besviken över att det inte går så som han har sagt. Ett försök till eftertionalisering försöker han intala Gud, att han från början hade tänkt att det skulle gå så här och att det var det

som var orsaken till att han ville slippa. Jona skäms så att han kunde dö över att inte bli sannspådd, men i en svag förhoppning att katastrofen kanske ändå kommer gör han sig en hydda öster om staden för att se hur det går. Han gläder sig som ett barn över ricinbusken, som spirar upp (även den antike författaren Plinius har fäst sig vid hur snabbt det sker), men när busken vissnar ner, sörjer han den som ett levande väsen, och när östanvinden pinar honom, önskar han sig döden.

Jonas önskan att dö är mer än tomma ord. Han har nyss förut frivilligt erbjudit sig att gå i döden. Då drevs han därtill av det olidliga att leva utan att ha det rätt ställt med Gud. Nu faller han i förtvivlan för att Gud har låtit honom framstå som en falsk profet. Ökenvinden, hamsin, är inte ensam skuld till detta. Även Elia, den störste bland profeter, önskade sig en gång döden, 1 Kon 19:4. Det finns en gräns för vad en profet uthärdar. Men kanske kan det sägas, att den som önskar sig döden av sådant skäl som Jona därmed lägger i dagen ett sinne som inte ännu är helt böjt under Herrens vilja.

Medan jag skriver detta, kommer under mina ögon ett blad med predikoturer från Kvänums pastorat, där dess kyrkoherde, Olof Henricson, har skrivit följande lilla hälsning till pastoratsborna:

»Känner en blåsippan att man bryter den? — Ja, det är väl inte alldeles omöjligt. En solvända vänder sig efter solen. Och mimosan reagerar nästan ögonblickligt för en lätt beröring, den drar ihop sig. Jag känner det i varje fall fysiskt svårt när ett träd faller eller, än värre, stympas genom hamling eller kupering.

Du ömkar dig över ricinbusken, sade Herren till Jona. Och jag skulle icke ömka mig över Ninive, den stora staden, där mer än ett hundra tjugu tusen människor finnas, som icke förstå att skilja mellan höger och vänster, och därtill djur i myckenhet. — Det är alltså efter Herrens sinne om någon drar in också de oskäligen djuren i sin ömsinnethet — och ricinbuskar och annat levande.

Vad säger våra diktare? — Dan Andersson bekajades tydligen av samma underliga ömsinnethet, när han i En spelmans jordafärd såg tunga stövlar taga steg över rosensållad teg:

Varför trampas vi av klackar, varför slitats vi av skor?
jämra rosorna och visa sina sår.

Och han är inte ensam. En japansk dam på 1700-talet, Kaga no Chiyo, har skrivit en kort dikt som kanske kan översättas så:

En åkervinda
har klängt upp på mitt ämbar.
Gå till min grannes brunn!

Hon nändes inte dricka vatten ur sin egen gårdsbrunn därför att en åkervinda hade slingrat sina revor kring repet och vattenhinken.

Ebba Lindqvist har något att förtälja om en besynnerlig gamling. Han hade gått uppåt skogen för att slå en vildäng. Men när han kom fram och fick se alla de fagra försommarblomstren, då log gubben och strök över blommorna med handen. 'Han kunde ej se dem falla'.

Han ägde så litet, men ängen var hans.
Den gav han en dag till i solens glans,
en dag till att leva och blommande stå.
Ty alla äro vi gräs och strå.»

Så långt Olof Henricson. Och man måste ge honom rätt, när han tror att Herren har sinne också för Jonas ömhet om ricinbusken. Felet med Jona är bara det, att hans ömhet inte räcker till för den stora staden. Där finns mer än 120 000 små barn, så små att de ännu inte vet att skilja mellan höger och vänster. Småbarnen kunde väl inte ha så stor del i den stora stadens skuld? Och där fanns många djur, hästar, åsnor, boskap, fjäderfå. Men djur är ju skuldlösa, och Israel, som utövade sin offertjänst genom djuroff, hade sinne för denna skuldlöshet.

Talande är profetens tystnad. Han blir svarslös inför Herrens fråga. Och i denna tystnad mynnar Jonas bok. Herren får sista ordet. Och i talet om de skuldlösa (i relativ mening) skyttar för oss den Ende som i sanning var utan skuld och som just därför måste känna och bära sitt släktes skuld som ingen annan: Guds rena Lamm, oskyldig, på korset för oss slaktad. Joh 1:29.

Studiefrågor

JONA

1 Hånskratt över Guds vilja och gärningar har mött oss tidigare i boken (Se 2 Straffet för olydnad i första stycket och ABRAHAM,

8 Äntligen i första stycket 34). Vad lär oss tidigare exempel om Guds sätt att möta hånskrattet?

2 Ge exempel på hur människor sökt vägra att lyda Guds kallelse (Se 2 Straffet för olydnad i andra stycket). Hur många av dessa har förr eller senare blivit medvetna om sin uppgift och accepterat den? Hur har detta gått till?

3 För grekerna var hybris, övermodet mot gudarna, den svåraste synden. Den straffades med gudarnas vedergällning, nemesis. En grek hade inte haft svårt att tolka ångaren Titanics historia med hjälp av dessa begrepp. Jesus hade ett annat sätt att se på jordiska olyckor. Läs Luk 13: 1-5 och återge hur en kristen bör uppfatta en katastrof av det här slaget.{biblink}

4 Ge exempel på hur man kan söka fly undan Herrens ansikte utan att resa bort i bokstavlig mening (Se 2 Straffet för olydnad i tredje stycket).

5 På dem som står Gud nära ställs större krav än på andra (Se 2 Straffet för olydnad i sjätte stycket). Hur kan en kristen få erfara sitt liv?

6 På vilka sätt 'kan berättelsen om Jonas olydnad lära en kristen lydnad (Se 2 Straffet för olydnad i tionde stycket)?

7 Jona blev desperat i sin önskan att komma ur sin olidliga situation (Se 3 Full bekännelse. Vändpunkt i andra stycket). Kan också en kristen söka olika desperata utvägar för att lösa de problem, som olydnaden har dragit med sig? Ge exempel.

8 Varför har vi lättare för att tro på berättelsen om den indiske yogin än berättelsen om Jona (Se 3 Full bekännelse. Vändpunkt i sjunde stycket)?

9 Vilka minnen och tankar torde det vara som lättast tränger sig fram när man kommer i svår nöd eller dödsångest? Försök också förklara varför det just är dessa tankar som kommer att dominera.

10 Jona bok slutar med att Gud får sista ordet. Det är en lärdom som hela denna bok borde ha inpräntat. Det är frestande att läsa Gamla testamentet så att människan får sista ordet. Man drar fram uppgifter som verkar historiskt ohållbara, man hänvisar till teologi och arkeologi som ifrågasätter sanningsvärdet av texterna. Denna bok bör ha lärt oss hur man skall läsa Gamla testamentet så att Gud får sista ordet. Försök att avslutningsvis sammanfatta hur det skall gå till. Och illustrera gärna med exempel ur boken hur mycket av ett i bästa mening aktuellt budskap man då möter i de gammaltestamentliga texterna.